

Selman Repišti MA psihologije,
Bosna i Hercegovina

FORENZIČKO-LINGVISTIČKA I PSIHOLOŠKA STUDIJA SLUČAJA BAZIRANA NA ZODIJAKOVIM PISMIMA

Sažetak

Serijska ubistva i njihovi počinitelji neiscrpan su izvor inspiracije su kako profesionalcima u oblasti kriminalistike, pravosuđa i psihologije/psihijatrije, tako i širim masama. Po najpoznatijoj (FBI-evoj) klasifikaciji, postoje organizirane i neorganizirane serijske ubice. Također, moguće je počinitelja okarakterizirati i kao mješoviti tip. Osobine i bihevioralni obrazac serijskih ubica moguće je posmatrati i iz ugla konstelacije pet sljedećih osobina/tendencija: onipotencije, sadističkih fantazija, ritualnog izvođenja, dehumanizacije i simbiotskog spajanja. Cilj ovog rada je ponuditi validan profil serijskog ubice poznatog kao "Zodijak", na osnovi njegovih pisama koje je slao urednicima novina, a koja su imala forenzički značaj. U tu svrhu, korištena su dosadašnja saznanja iz forenzičke lingvistike i psihologije. Utvrđeno je da bi počinitelj trebao biti muškarac srednjih godina, sa iznadprosječnim intelektualnim sposobnostima, za kojeg je karakterističan visok nivo narcisoidnosti i manipulativnosti. Pored toga, "Zodijak" je vjerovatno visokoobrazovana, načitana osoba, ali koja je vješta i u manuelnim poslovima. Moguće je da je samac, te da je imao strogog oca, koji je osujetio njegovo normalno sazrijevanje u odraslu osobu.

Ključne riječi: *serijske ubice, Zodijak, forenzička lingvistika, psihološko profiliranje, analiza sadržaja.*

1. UVOD

Serijske ubice su možda najinteresantnija kategorija počinitelja najtežih kriminalnih djela. Zanimljivi su kako stručnjacima u oblasti kriminologije, kriminalistike, psihijatrije i psihologije, tako i širim masama. Bezmalobli su predmet izučavanja istraživača-amatera, te onih koji imaju fantazije o tome da bi i sami

mogli postati serijske ubice, crpeći poseban užitak iz same činjenice da je neko drugi svirepo i monstrozno osakatio, silovao i ubijao nedužne ljude.

Naročito su interesantni slučajevi koji nisu razjašnjeni do kraja, a koji ostaju prekriveni velom misterije. U ovom slučaju, ostaje nam da špekuliramo o tome ko je ubica, ima li još žrtava i da li je ubica još živ (predstavlja li i dalje prijetnju po društvo, da li sada živi poput većine nas, običnim, konvencionalnim životom i sl.). Po jednom od principa geštalt psihologije (principu zatvorenosti), bolje pamtimo one događaje, iskustva i zadatke koji su, na neki način, ostali nedovršeni ili nedovoljno razjašnjeni. Ova pojava zove se "Zaigarnik efekt" i nastaje kao rezultat tenzije doživljene usljed prekidanja aktivnosti koja ima za cilj dovršavanje onoga što je započeto (Melnick i Roos, 2007; 97), npr. razumijevanja i objašnjavanja određenog fenomena ili privođenja nekog zadatka kraju. Dakle, nagađanje o nedovoljno razjašnjenom serijskom ubici i njegovim djelima, rezultat je psihološkog pritiska kojem smo izloženi zbog potrebe da smisao "zaokružimo" pomenuti slučaj.

Po konsenzusnoj definiciji koju je ponudila *Jedinica za bihevioralnu analizu pri FBI-u* (Morton, 2005; 9), o fenomenu serijskih ubistava može se govoriti ako je njihov broj dva ili više, ako su počinjena na dvije ili više lokacija, te ako između ubistava postoji period mirovanja počinitelja (što je glavna razlika serijskih kada ih se uporedi s masovnim ubistvima).

2. KLASIFIKACIJA SERIJSKIH UBICA I NJIHOVE KARAKTERISTIKE

2.1. Organizirani, neorganizirani i mješoviti tip serijskih ubica

Po FBI-evoj klasifikaciji, serijske ubice mogu biti organizirane i neorganizirane. Organizirane serijske ubice su obično osobe natprosječne inteligencije, koje pažljivo planiraju svoje zločine, ne ostavljajući oružje na mjestu zločina i trudeći se sakriti tragove koji bi mogli uputiti istražne organe na njihov identitet i lokaciju. Suprotno, neorganizirane serijske ubice su u principu osobe ispodprosječne do prosječne inteligencije, čija su ubistva impluzivna i koje mjesto zločina obično ostavljaju u neredu. U istraživanju koje su proveli Canter i njegovi suradnici (2004; 305), među zločinima počinjenim od strane organiziranih serijskih ubica, 91% je onih u kojima je žrtva silovana prije smrti, 75% je slučajeva gdje je tijelo namješteno u određeni položaj, a 67% je mjesta zločina na kojima nije pronađeno oružje kojim su ovi zločini počinjeni. Po istim autorima, neorganizirane serijske ubice su se u 70% slučajeva izivljavali nad žrtvama poslije njihove smrti, u 66% slučajeva bilo je riječi o silovanju u više navrata, a 61% žrtava je bilo i pretučeno (Canter i sur., 2004; 305). Ova klasifikacija može nam, dakle, pružiti korisne informacije o stupnju *kriminalne*

sofisticiranosti počinitelja (Douglas, 2006; 10).

Postoji i mješoviti tip, u koji se ubrajaju one serijske ubice koje se ne mogu sa sigurnošću klasifikovati u jednu od pomenute dvije grupe. Organizirani serijski ubica može nekada biti greškom okarakteriziran kao neorganiziran, jer je potcijenio fizičku snagu žrtve i broj ljudi koje će zateći na planiranom mjestu zločina, te precijenio vlastite mogućnosti i sposobnosti da novu metodu zlostavljanja i ubijanja žrtve primijeni na način kako ju je zamislio i planirao.

2.2. Karakteristike ličnosti i ponašanja serijskih ubica

Claus i Lidberg (1999; 427) su predložili model ponašajnih obrazaca i ličnosti serijskih ubica, koji uzima u obzir sljedećih pet karakteristika: omnipotenciju, sadističke fantazije, ritualizirano izvođenje, dehumanizaciju i simbiotsko spajanje. Omnipotencija podrazumijeva osjećaj svemoći, sveopće dominacije i kontrole nad drugima. Sadističke fantazije podrazumijevaju sljedeće relacije: superiornost – inferiornost, dominantnost – submisivnost, sadista – mazohista, počinitelj – žrtva i samouzdanje - poniženost. Riječ je o nanošenju boli, izazivanju osjećaja neprijatnosti i ponižavanju žrtve, što može uključivati silovanje i/ili njenu smrt (Repišti, 2010; 74). Ritualizirano izvođenje ima više oblika: nastavak ubadanja žrtve ili pucanja u nju uprkos tome što je ona već mrtva (za ovaj fenomen koristi se engleska riječ *overkill*, tj. "pretjerano ubijanje"); namještanje tijela u određenu poziciju koja za serijskog ubicu ima neku simboliku i smisao; naknadno kasapljenje žrtve i ubacivanje određenih predmeta npr. u usta, očne duplje, analni ili vaginalni otvor. Ubici ritualizirano izvođenje služikako bi postigao lično, sebi shvatljivo zadovoljstvo, te popunio emocionalnu prazninu (Fouché, Nel i Naidoo, 2015; 420). Dehumanizacija je percipiranje ljudskih bića kao da su neživi objekti ili životinje. Na taj način se serijski ubica distancira od žrtve i pristupa joj kao da uzima u ruke neki predmet, rastavlja ga, kvari ili razbija. Simbiotsko spajanje je morbidna potreba za doživljavanjem jedinstva sa žrtvom, na način da serijski ubica pojede jedan ili više njenih organa (kanibalizam) ili je siluje.

Na osnovi objašnjenja o simbiozi djeteta i majke, te djetetove svijesti o stalnosti/trajnosti objekata (ovdje u značenju "osoba") iz okoline, koja su ponudili Fouché, Nel i Naidoo (2015; 425), može se zaključiti sljedeće. Naime, dijete u početku nije svjesno da su njegovi roditelji nešto što postoji i u njihovom odsustvu. Drugim riječima, ako roditelji odu, beba će misliti da su nestali zauvijek. S vremenom, naučiće kako roditelji, uprkos svom odsustvu, i dalje egzistiraju. U ovom procesu ogleda se princip stalnosti/trajnosti objekata iz okoline. Osujećenost usvajanja ovog principa (koji je svojevrsno razvojno postignuće djeteta) može dovesti do negativnih posljedica po kasnije odnose sa drugim ljudima. Dijete je, tako, moglo biti napušteno, zanemareno, iznevjereno,

povrijeđeno u kritičnom periodu za savladavanje pomenutog razvojnog zadatka. Zato se pretpostavlja da serijski ubica, usljed ovakvih problema i trauma doživljenih u najranijem djetinjstvu, tj. stadiju senzomotornog razvoja, pokušava biti u simbiozi sa svojim žrtvama. On čuva ili jede njihove dijelove tijela ili organe, jer nije dovoljno da ih prizove u pamćenje, već je potrebno da neki njihov dio bude u njegovoj neposrednoj blizini ili u njemu samome.

Prilikom razmatranja karakteristika serijskih ubica i načina izvršenja njihovih zločina, uvijek treba imati na umu i sljedeća dva važna pojma: *forenzička (kriminalistička) svjesnost* (eng. *forensic awareness*) i *forenzička (kriminalistička) protumjera* (eng. *forensic countermeasure*). Forenzička svjesnost je počiniteljevo znanje o kriminalističkim tehnikama: vrsti, funkciji, mogućnostima i ograničenjima koje one sa sobom nose, te o samom procesu istrage koji obuhvata aktivnosti detektiva, profajlera i drugih istražitelja. Forenzičke protumjere su aktivnosti koje počinitelj preduzima da bi sakrio tragove koji bi mogli upućivati na njega. Primjeri su: uništavanje lica žrtve (kako se ona ne bi mogla identificirati), zakopavanje tijela na mjestu gdje ga je teško pronaći, sakrivanje dokumenata žrtve (opet kako bi se otežala njena identifikacija), otkidanje prstiju šake ili tretiranje jagodica prstiju nekim sredstvom koje ima za cilj kasniju nemogućnost uzimanja otisaka.

2.3. Ukratko o geografskom profiliranju serijskih ubica

Geografsko profiliranje koristi se kako bi se identificirali i locirali počinitelji serijskih ubistava, na osnovi lokacija na kojima su se desili ovakvi zločini. Cacan (2010; 159-160) je ponudila prikaz nekoliko glavnih pristupa geografskom profiliranju: *teorije rutinskih aktivnosti* (počinitelji obično operiraju u njima dostupnim i poznatim područjima, koje redovno posjećuju i na kojima se osjećaju sigurnim); *kružne teorije aktivnosti ljudi* (broj ubistava opada s porastom distance od mjesta stanovanja/boravka počinitelja, tj. od njegove "baze") i *teorije o mapama uma* (počinitelj razvija unutarnju reprezentaciju prostora u kojem živi i/ili radi, što utiče na raspored lokacija zločina).

Kim Rossmo (1995; 224) autor je obrasca za računanje vjerojatnosti da počinitelj živi u nekoj tački određenog (ispitivanog) područja, kao i algoritma za "kriminalno-geografsko ciljanje" (eng. *criminal geographical targeting* - CGT). U današnje vrijeme, za geografsko profiliranje se koriste specijalizirani softveri, te uzimaju u obzir faktori kao što su vrsta zločina, reljef ispitivanog terena, prometna infrastruktura datog područja, princip najmanjeg napora (eng. *least-effort principle*; počinitelj bira mjesta svojih budućih zločina koja su dovoljno udaljena od njegove "baze", a u isto vrijeme ne toliko daleko da bi mu put do njih oduzeo mnogo vremena i ostalih resursa).

3. LINGVISTIKA I PSIHOLOGIJA U SLUŽBI KRIMINALISTIKE

3.1. Forenzička lingvistika¹

Forenzička lingvistika je nešto recentnija disciplina primijenjene lingvistike, koja na osnovi ispitivanja uzorka specifičnog jezičkog izraza počinitelja, otmičara, ucjenjivača pokušava pružiti informaciju o njihovim sociodemografskim i psihološkim karakteristikama. Ekstrahiranje ovakvih karakteristika može doprinijeti bržem hvatanju počinitelja. Naravno, u kombinaciji sa rezultatima i saznanjima dobivenim uz pomoć ostalih kriminalističkih tehnika. Forenzička lingvistika ima još neke primjene: utvrđivanje plagijata, te analiza komunikacijskih obrazaca tužitelja, advokata i sudija, kao i osumnjičenog prilikom odgovaranja na pitanja advokata/tužitelja. U okviru ove oblasti, koriste se znanstveno opravdani i prihvaćeni postupci kojima se, u sklopu analize jezika, pokušava odgovoriti na pitanja u kontekstu pravosuđa, tj. primjene zakona (Leonard, 2006; 65).

Forenzička lingvistika ne uključuje analizu rukopisa (veličine slova, pritiska, brzine pisanja itd.), već sadržaja onoga što je napisano ili izgovoreno. Ova disciplina se primarno bavi strukturom rečenice (sintaksa), korištenom leksikom, značenjem riječi (semantika), karakteristikama stila osobe (forenzička stilistika) i diskursom u kontekstu njegove upotrebe za određene svrhe (pragmatika).

Slijede rezultati nekoliko istraživanja u ovoj oblasti. Georgiou (2012; 14) je utvrdio da se na sudu više vjeruje svjedocima koji govore standardnim (u ovom istraživanju, grčkim) jezikom nego onima koji koriste dijalekt pomenutog jezika. Svjedoci koji su govorili standardnim jezikom bili su procijenjeni kao ubjedljiviji, pouzdaniji i kao osobe čije je svjedočenje istinitije. Picornell (2012; 163-164) je ispitivala strategije obmane koje koriste osumnjičeni. Utvrdila je da postoje dvije ovakve strategije. Prva obuhvata rječitost i brzo pružanje odgovora, ali dvosmislenost i nejasnost sadržaja onoga što je rečeno. Druga strategija sastoji se u manjem korištenju ličnih i prisvojnih zamjenica koji se referiraju na samog osumnjičenog (npr. "ja" i "moj"), te u većoj upotrebi ličnih i prisvojnih zamjenica koje upućuju na neka druga lica (npr. "on", "oni", "njena", "njegov"). Na ovaj način, osumnjičeni se pokušava distancirati od onoga što je uradio, dajući do znanja istražnim organima da on nije počinitelj (Picornell, 2012; 164). Tomblin (2012; 188) je u svojoj studiji dobio da je moguće napraviti distinkciju između tekstova različitih autora glede upotrebe kolokacija, frazalnih glagola, engleskih idioma, te klišeiziranih i drugih fraza koje su dio svakodnevnog govora. Međutim, na nivou individualnih komparacija, ovu razliku je bilo teže utvrditi. Kada je riječ o spolnim razlikama u upotrebi jezika, Romaine (2003; 101)

¹ Sintagma "forenzička lingvistika" na našim je prostorima zaživjela zahvaljujući prevodu istoimene knjige Johna Olssona, iz 2008. godine. Stoga je isti termin ("forenzička") korišten i u ovom članku, premda bi se moglo diskutirati i o alternativnoj sintagmi ("kriminalistička lingvistika").

navodi da muškarci češće koriste nestandardne forme jezika (riječi) u odnosu na žene. Žene, s druge strane, više koriste standardni jezik i drže do ispravnog izgovaranja riječi svog jezika ili jezika koji uče. Mulac i Lundell (1994; 307) izvještavaju da jezik (bilo pisani, bilo usmeni) žena sadrži više referencija na emocionalna stanja i socijalnu osjetljivost, u odnosu na jezik muškaraca. S druge strane, jezik muškaraca obično se odnosi na konkretne, opipljive stvari, procese i aktivnosti, te sadržaje materijalne prirode i one koje se odnose na kompeticiju i dominaciju. Riječ je o temama kao što su: vidljivo postignuće, posao, novac i sport (Newman i sur., 2008; 220).

3.2. Forenzička psihologija²

Forenzička (kriminalistička) psihologija obuhvata: psihološko profiliranje osumnjičenika, proučavanje psiholoških i socijalnih mehanizama koji su u pozadini postupka prepoznavanja počinitelja od strane svjedoka, psihološku pripremu svjedoka, proučavanje procesa donošenja presude od strane porote i sudija, ispitivanje verbalne i neverbalne komunikacije osumnjičenika (pitanje govorenja istine, tj. iskrenosti prilikom svjedočenja ili davanja izjave), itd. Ovaj rad će biti ograničen na psihološko profiliranje.

Psihološkim profiliranjem pokušava se zaključiti o sljedećim karakteristikama počinitelja: spolu, dobi, karakteristikama njegove porodice; etničkoj pripadnosti, socioekonomskom statusu, nivou obrazovanja, uvjerenjima, interesovanjima, inteligenciji, psihopatologiji, navikama, stavovima, vrijednostima, motivaciji za zločine koje je počinio, ponašanju prije i poslije zločina, mogućnosti eskalacije zločinačkog ponašanja (više žrtava, nanošenje više boli i patnje, češće silovanje i kasapljenje žrtava itd.), i slično. U nešto širem kontekstu, govori se o *kriminalnom profiliranju*, kojim se, pored pobrojanih karakteristika počinitelja, pokušavaju utvrditi i sljedeće: postojanje ranijih prestupa, optužbi i osuda; služenje vojske; posjedovanje vozila; mjesto stanovanja i slično. Važan zadatak profajlera jeste i da procijeni kako će serijski ubica reagirati kada bude otkriven i uhvaćen. Da li će pucati na policijske službenike? Hoće li se predati, bez ikakvog otpora? Hoće li uzeti nekoga kao privremenog taoca, kako bi odložio trenutak hapšenja? Hoće li pokušati da se ubije?

Tri su glavna pristupa u profiliranju serijskih ubica (Alison i sur., 2010; 117-118):

- a) *pristup kriminalne istrage* (potekao od FBI-a), koji se temelji na iskustvu eksperata (istražitelja, agenata, policijskih službenika, profajlera psihologa ili psihijatarata), njihovom implicitnom znanju i dostupnim dokazima o aktuelnom slučaju na kojem su angažirani;

² Sintagma "forenzička psihologija" nešto se češće koristi od njenog ekvivalenta ("kriminalistička psihologija"), što je slučaj i u ovom članku.

- b) *pristup kliničkog praktičara* (ekspert se rukovodi vlastitim, tj. individualnim kliničkim iskustvom koje ima; primjer ovakvog profajlera je psihijatar ili klinički psiholog koji radi u nekoj mentalnoj ustanovi) i
- c) *statistički pristup* (riječ je o nomotetičkom pristupu, koji se u posljednje vrijeme temelji na primjeni multivarijantnih statističkih tehnika).

Svaki od ovih pristupa ima svoje prednosti i nedostatke. Glavni nedostatak prvog i drugog pristupa jeste oslanjanje na vlastito profesionalno iskustvo i zanemarivanje objektivnih saznanja, tj. rezultata kontroliranih studija u ovoj oblasti. Nedostatak drugog pristupa ogleda se u koncipiranju profila počinitelja u skladu sa pretpostavljenom psihodinamikom (koja ne mora imati nikakvu prediktivnu vrijednost). Nedostatak statističkog pristupa je problem idiografičnosti, tj. unikatnosti svakog od serijskih ubistava i ubica.

4. SERIJSKI UBICA ZVANI "ZODIJAK"

Nepoznati počinitelj, koji je sebe nazvao "Zodijakom", ubijao je u okrugu Solano i San Franciscu, koji se nalaze u američkoj saveznoj državi Kaliforniji. Utvrđeno je da je ubio petero ljudi i ranio još dvoje, u periodu od 20. decembra 1968. do 11. oktobra 1969. godine. Zapravo, ubio je prvi par adolescenata koji je napao, a u slučaju sljedeća dva para, momci su preživjeli, dok su djevojke podlegle ranama od pištolja i ubodima noža. Sam "Zodijak" u jednom od svojih pisama tvrdi da je ukupno ubio 37 ljudi, međutim, policija je sumnjala da je bilo (pored prethodnih petero ubijenih i dvoje ranjenih) puno manje slučajeva: još njih četiri-pet koji bi se mogli pripisati "Zodijaku". Ovi zločini za koje se samo pretpostavlja da ih je izvršio "Zodijak", počinjeni su u periodu od ljeta 1963. do proljeća 1970. godine.

"Zodijak" je ubijao vikendima i tokom noći, a može se primijetiti da su većinu njegovih (identifikovanih) žrtava i onih za koje se pretpostavlja da je on ubio činili mladi parovi. Sve žrtve imale su manje od trideset godina. Po tome kako ih je savladavao i ubijao, pretpostavlja se da je riječ o krupnom, snažnom muškarcu. Žrtve nisu silovane, a osnovna motivacija počinitelja vjerovatno je bila zabava (uživanje) ili je bila narcisoidne prirode (skretanje pažnje na sebe). Tome doprinosi i saznanje da je u neke žrtve bilo pucano i bile su izbodene ne samo prije već i nakon njihove smrti. Kao što je već napisano, ovakav odnos prema žrtvama uklapa se u ritualno izvođenje. Ili je ubica htio biti uvjeren da je zaista "završio posao". Motivacija narcisoidne prirode vidljiva je iz njegovog obraćanja medijima, gdje u nekim pismima izlaže detalje zločina, sa naznakom da je broj žrtava sve veći i veći.

Policija je ispitala stotine osumnjičenih, međutim, nedvosmislen dokaz da je neko od njih povezan sa ovim serijskim ubistvima nije pronađen. Slučaj je zatvoren 2004. godine, ali je opet otvoren početkom 2007. godine. Na dešifrovanju

tri od ukupno četiri šifrirane poruke rade stručnjaci u oblasti kriptologije, kao i istraživači-amateri. Velika količina materijala prikupljenog u okviru ovog slučaja dostupna je javnosti.

5. METODOLOGIJA

U glavnom dijelu ovog rada prikazana je studija slučaja "Zodijaka" koji je ubijao šezdesetih i sedamdesetih godina u američkoj saveznoj državi Kaliforniji. Ova studija slučaja bazirana je na pismima koje je "Zodijak" najčešće slao urednicima novina, a koja su posredno bila upućena policijskim službenicima u San Franciscu.

Zapravo, provedena je analiza sadržaja ovih pisama, rukovodeći se saznanjima iz forenzičke lingvistike, te forenzičke psihologije. Sva pisma bila su dostupna javno, na Internetu. U analizu su ušla sva pisma (njih 21 i dva šifrirana dokumenta) za koja su eksperti utvrdili da pripadaju "Zodijaku", a ne nekom njegovom imitatoru ili drugoj osobi koja je fanatično fascinirana ovim slučajem.

6. REZULTATI ANALIZE PISAMA "ZODIJAKA"

Sadržina pisama, kao i adrese njihovih primatelja, većinom su pisane plavom penkalom (dakle, u skoro svim slučajevima je riječ o rukopisu). Preovlađuje desni nagib slova, a između riječi su obično veliki razmaci. Razmaci između slova iste riječi su također primjetni. Kada je riječ o nagibu redaka, većinom se poklapaju sa zamišljenom horizontalnom linijom, dok su u nekim slučajevima opadajući. Pisano je na papiru dobrog kvaliteta, bez linija. Ovdje su prikazane samo karakteristične fraze, rečenice i nešto veći dijelovi teksta, te pojedine riječi zbog načina na koje ih je "Zodijak" napisao. U zagradi su datumi pristiglih pisama³.

"This is the Zodiac speaking" (4. 8. 1969; 13. 10. 1969; 20.12. 1969; 26. 6. 1970)

Počinitelj je koristio određeni član "the", zato što je sebe percipirao i očekivao od drugih da ga percipiraju kao nekoga ko je poznat i priznat. Ova rečenica upućuje na ljubaznost, uljudnost, jer se ista konstrukcija koristi prilikom poslovne komunikacije (npr. sa klijentima/ mušterijama). Još jedno zapažanje je sljedeće: "Zodijak" želi govoriti (otuda "speaking"), a ne pisati. Želi da ga se što dalje čuje, a ne samo pročita.

³ Sva Zodijakova pisma, te šifrirane poruke, dostupni su na web-stranicama <http://www.zodiackiller.com/Letters.html> i https://en.wikisource.org/wiki/Zodiac_Killer_letters.

‘I & the police know...’ (31. 7. 1969)

‘‘Zodijak’’ ličnu zamjenicu ‘‘ja’’ (‘‘I’’) stavlja na prvo mjesto, a na drugom je imenica ‘‘policija’’ (‘‘the police’’). Dakle, želi naglasiti da je on u prednosti i da on ima saznanja o određenom zločinu prije policije. Drugim riječima, veću važnost daje sebi i svojim saznanjima, a potcrtava da je bar korak ispred organa gonjenja.

‘I shall...’ (4. 8. 1969; 13. 10. 1969; 9. 11. 1969; 26. 7. 1970) i ‘whence’ (8. 7. 1974)

Amerikanac obično koristi konstrukciju ‘‘I will’’, te se ‘‘I shall’’ više smatra dijelom britanskog engleskog jezika (i pripadajuće literature). Također, ‘‘whence’’ je riječ koja je dio formalnog obraćanja na engleskom jeziku koja znači ‘‘odakle’’.

‘Dear Editor, (...) In answer to your asking for more details about the good times I have had in Vallejo, I shall be very happy to supply even more material’ (4.8. 1969)

Upravo navedeni dio pisma upućuje na korištenje administrativnog stila. Ovaj stil uobičajen je za zvaničnu komunikaciju između pojedinaca i ustanova, pojedinaca i organa države i slično (Katnić-Bakaršić, 1999; 31).

‘The window was rolled down all ready. The boy was origionaly sitting in the front seat when I began fireing. When I fired the first shot at his head, he leaped backwards at the same time thus spoiling my aim.’ (4. 8. 1969)

Međutim, prilikom navođenja detalja određenih zločina, ‘‘Zodijak’’ prelazi na publicistički stil (‘‘objektivno’’ izvještavajući o ‘‘hladnim činjenicama’’ sa mjesta zločina, doduše, većinom u prvom licu jednine), a sve kako bi javno izrazio vlastito likovanje. Zapravo, ovdje bi se moglo reći da ‘‘Zodijak’’ piše kao da je u isto vrijeme počinitelj, ali i svjedok zločina. Drugim riječima, kao da daje intervju za neku novinsku ili televizijsku kuću. Naprimjer, to čini na sljedeći način: ‘‘The window was rolled down all ready’’ (svjedočenje objektivnim okolnostima) i ‘‘When I fired the first shot...’’ (izvještavanje o vlastitoj involviranosti u zločin).

‘saterical’’ i ‘comidy’’ (29. 1. 1974)

Ovdje se primjećuje da je pogrešno pisanje dvije navedene riječi bilo namjerno. Riječi trebaju biti napisane na sljedeći način – ‘‘satirical’’ i ‘‘comedy’’.

Dakle, u prvoj je slovo ‘‘i’’ zamijenjeno slovom ‘‘e’’, a u drugoj slovo ‘‘e’’ slovom ‘‘i’’.

“backwards”, “epasode”, “victoms”, “coverage”, “address” (4. 8. 1969)

Može se uočiti da su riječi koje su relativno lagane za ispravno pisanje (“episode” i “victims”) napisane pogrešno. Međutim, riječi koje je nešto teže ispravno napisati su napisane korektno (“backwards”, “coverage” i “address”). Još jedno zapažanje odnosi se na riječ “backwards”. Ona je dio britanskog engleskog jezika, a ako joj se oduzme slovo “s”, može se govoriti o pisanju po principima američke verzije engleskog jezika. Referirajući se na ovaj nalaz i prethodna zapažanja o konstrukciji “I shall”, može se pretpostaviti da je počinitelj vodio porijeklo iz Velike Britanije i/ili da je redovno čitao literaturu nastalu na ovom području. Naravno, treća interpretacija odnosila bi se na to da je “Zodijak” namjerno htio zavarati organe gonjenja na pogrešan trag o njegovom porijeklu.

“paterned” i “patterned” (31. 7. 1969)

Interesantno je da “Zodijak” u prvom slučaju (u pismu poslanom jednim novinama) izostavlja jedno slovo “t”, a u pismu drugim novinama ovu riječ piše ispravno (tj. sa dva “t”). Kada se nauči pisanje određene riječi, ono kasnije postane automatsko, naročito za riječi koje su relativno jednostavne, poput upravo analizirane. Stoga pogrešno pisanje pomenute riječi spada u namjernu obmanu.

“leaving” i “useing” (9. 11. 1969)

U prvoj riječi, ispravno je izostavljeno slovo “e” prilikom dodavanja nastavka “-ing” na infinitiv “leave”. U drugoj riječi, “e” nije izostavljeno, bez obzira što je dodan pomenuti nastavak. Tumačenje je slično kao u prethodnom primjeru.

“som”, “abot” nasuprot “whether”, “ammonium nitrate” (9. 11. 1969)

Počinitelj je pogrešno napisao općepoznate riječi kao što su “some” (“som”) i “about” (“abot”). Međutim, riječ koja je teža za pisanje, jer se može zamijeniti sa “weather” (vrijeme), napisana je korektno (“whether”, što znači “da li” ili “bilo da”). Još zanimljivije je da je grupa stručnih riječi “ammonium nitrate” napisana u potpunosti tačno. Zato je moguće pretpostaviti da se počinitelj zločina koji mu se stavljaju na teret i koji je pisao ovo pismo bavi kemijom ili biologijom. On se ne mora formalno baviti ovim oblastima, već može biti riječi o aktivnostima kojima se zanima u slobodno vrijeme.

“control” nasuprot “controol” (20. 12. 1969)

U istom pismu, pisanom tada poznatom advokatu Melvinu Belliu, na početku teksta “Zodijak” je ispravno napisao riječ “control”, a pri kraju teksta pogrešno (dodajući još jedno slovo “o”). Ova riječ je također općepoznata i nauči se tačno pisati u nižim razredima osnovne škole. Dakle, riječ je o namjernom iskrivljavanju njenog pisanja.

“I promised to punish them if they did not comply, by anilating a full School Bass”. (26. 6. 1970)

Pored nekoliko pogrešno napisanih riječi, uključujući i korištenje prvog velikog slova (“promiced”, “anilating”, “School” i “Bass”), mogu se izdvojiti neki važniji uvidi. Prvo, riječ je o složenoj rečenici (“Obećao sam kazniti ih ako se ne pokore, uništavanjem punog školskog autobusa”). Ova rečenica ima tri dijela, čiji sadržaj upućuje na sljedeće: obećanje (prvi dio), uslov (drugi dio) i način (sredstvo) kojim će nešto biti učinjeno, u slučaju da se određeni uslov ne ispuni (treći dio). Osoba koja nije dovoljno obrazovana će češće koristiti proste ili eliptične rečenice. Ovakva osoba bi navedeno vjerovatno napisala na sljedeći način (premda su moguće i druge opcije): “Obećavam da ću ih kazniti. I to ako se ne pokore. Unišću pun školski autobus!”. Drugi uvid sastoji se u pisanju negacije prošlog vremena glagola “do” (“did not”). U neformalnom obraćanju ili govornom jeziku, koristila bi se konstrukcija “didn’t”. “Zodijak” u većini svojih pisama koristi konstrukcije poput “I’m”, skraćenice (npr. “mech” od “mechanism”) i neke riječi koje su obično dio uličnog žargona. Međutim, povremeno mu se “omakne” neka formalna konstrukcija, koja odaje obrazovanu, kulturnu osobu i upućuje na namjernu promjenu pisanog jezika u ostalim slučajevima.

“happy Christmass” (20. 12. 1969.)

“Merry Christmas” je idiom koji je uvriježen u engleskom jeziku. Očekuje se da će čak i jako mala djeca sa engleskog govornog područja govoriti “Merry Christmas” a ne “happy Christmas”. Isto tako, pošto je riječ o važnom, općepoznatom prazniku, čak ni osobe nižeg obrazovanja ne bi trebale praviti pogrešku dodavanja još jednog slova “s” prilikom pisanja ove riječi (“Christmass”).

“butons” (28. 4. 1970) nasuprot “buttons” (24. i 26. 7. 1970)

Kao što se može primijetiti, “Zodijak” piše istu riječ različito u prvom navedenom pismu u odnosu na druga dva 1970. godine. Pravilno pisanje ovakvih riječi je, kako je već napomenuto, velikim dijelom automatski proces, a riječ

“buttons” (“dugmad” ili “tipke”) nije rijetka, niti predugačka, da bi se napravila pogreška u njenom pisanju.

“woeman” i “howers” (24. 7. 1970)

Ove dvije riječi pripadaju onima čije se pisanje nauči vrlo rano. One su na listi osnovne leksike engleskog jezika (Azar, 1992; A9). Ispravno napisane, izgledale bi ovako: “woman” i “hours”.

“...loose ~~complet~~ all controol...” (20. 12. 1969)

Križanjem riječi “complete” i korištenjem riječi “all” umjesto nje, “Zodijak” odaje da zna za pravilnu konstrukciju “complete control”, ali želi da je zamaskira. U većini drugih slučajeva, ovog križanja nema, već je stavljena neka slična riječ koja bi upućivala na manjak obrazovanja. Moguće je navesti nekoliko interpretacija. Prvo, “Zodijak” je namjerno poslao ovu verziju pisma (dakle, nije ga prepisao na način da nema križanja neke od riječi), kako bi istražni organi dobili neki trag o njemu (ali na način da im ga je sam on ukazao, čime im se, na neki način, ruga). Drugo, “Zodijak” nije emocionalno stabilna osoba, jer nije spreman posvetiti se prepisivanju ovog pisma tako da ono ne sadrži prekrizenu riječ ili više njih. Treći zaključak koji se nameće jeste da je bio u žurbi, tj. da je želio što prije poslati ovo pismo, kako bi što prije bilo objavljeno, a on dobio izvjesnu satisfakciju usljed toga. Može se primijetiti i još nešto: u istoj rečenici dva puta je prisutan isti vid pogreški u pisanju riječi – dodavanje još jednog slova “o” (“loose” i “controol”).

“Being that ~~o~~ ill not wear some nice ~~o~~ uttons, how about wearing some nasty ~~o~~ buttons. Or any type o ~~o~~ buttons that you can think up. If you do not wear any type of ~~o~~ buttons, I shall (on top of everything else) torture all 13 of my slaves that I have wateing for me in Paradise.” (26. 7. 1970).

Ovdje je riječ o pojavi koja je u forenzičkoj lingvistici poznata kao *ironično ponavljanje* (Leonard, 2006; 67). Riječi kao što su “wear” i “buttons” (“nositi” i “dugmad”) se ponavljaju u nešto drugačijim kontekstima. Prvi put, u okviru dijela prve rečenice koji se odnosi na saznanje da osobe kojima se “Zodijak” obraća ne nose ovakvu dugmad (tačnije, oznake na svojoj odjeći). Drugi put, u okviru drugog dijela pomenute rečenice, koji upućuje na prijedlog da se počnu nositi ovakve oznake. U drugoj rečenici, “Zodijak” predlaže nošenje neke alternative ovakvim oznakama. U trećoj je uslov nošenja njegovog znaka. Ako se ovaj uslov ne ispuni, “Zodijak” prijeti da će zlostavljati svoje žrtve koje ga, kako je uvjeren, čekaju u raj. Na ovaj način, izruguje se organima gonjenja,

potcrtavajući da ima kontrolu nad situacijom. Zanimljivo je i da smatra kako su njegove žrtve upravo otišle u raj, a ne u pakao. Isto tako, "Zodijak" na ovaj način iskazuje svoje uvjerenje da će i sam otići u raj. Dakle, vjerovatno ne smatra da je učinio nešto loše, a u isto vrijeme iskazuje povezanost sa svojim žrtvama koje naziva robovima ("slaves"). Implicirani odnos sa njima je sadističke prirode, a samim tim što ih je "poslao u raj" daje do znanja da preuzima ulogu Boga, koji odlučuje o sudbinama nedužnih ljudi. Ovdje (ali i u nekim drugim pismima) jasno ispoljava osjećaj *omnipotencije* (tj. svemoći). Simbol bio je zaštitni znak "Zodijaka" i njegov svojevrsni potpis.

Ovdje će ukratko biti prikazana analiza koja se odnosi na *kriptoanalizu*, a praćena je komentarima i interpretacijama temeljenim na forenzičkoj lingvistici i psihološkom profiliranju. Kada je riječ o šifriranim dijelovima teksta ili cijelim porukama, ukupno ih je četiri. Jedan (koji je brojio 408 znakova/simbola) je dešifriran⁴. Ostala tri nisu. Jedan od njih ima 340 znakova, drugi je (navodno) šifrirani identitet "Zodijaka", a treći (navodno) sadrži informacije o tome gdje senalazi bomba koja je on postavio.

Može se utvrditi da među 408 znakova dešifriranog teksta (koji su dio pisma pristiglog 31. 7. 1969) ima 54 različita simbola. Enkripcija slova "e" izvršena je uz pomoć najviše simbola (sedam). Slova "a", "i", "n", "s" i "t" bila su predstavljena sa po četiri simbola. Enkripcija ostalih slova provedena je upotrebom tri (npr. slovo "r"), dva (npr. slovo "h") i jednog simbola (npr. slovo "p"). Ovaj dokument ne sadrži sljedeća slova: "j", "k", "q" i "z". Autor ovog rada izračunao je korelaciju između broja različitih simbola korištenih za enkripciju svakog slova koje se nalazilo u dešifriranom dokumentu i učestalosti (frekvencije pojavljivanja) ovih slova. Dobiveni (Pearsonov) koeficijent korelacije bio je pozitivan, veoma visok i statistički značajan ($r = 0,925$, $df = 24$, $p < .001$). Ovaj rezultat nesumnjivo vodi ka zaključku da je autor ovih pisama vodio računa o frekvenciji slova u engleskom jeziku, tj. znao je za ovu zakonitost koja je relevantna za kriptografiju. Zanimljivo je i da je ukupan broj slova "e" u ovom dokumentu 54, koliko je i različitih simbola koje je "Zodijak" koristio za enkripciju engleskog alfabeta.

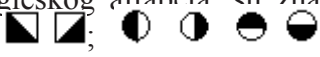
Kada se analizira dešifrirana verzija dokumenta sa 408 simbola, primjećuje se da su najčešće riječi: "I", "my", "it" i "is" (pojavljuju se po četiri puta), potom "because", "will", "of" i "the" (po tri puta), pa "killing", "most", "fun" i "in" (pojavljuju se po dva puta). Ostale riječi pojavljuju se po jednom. Ako se uzme u obzir da su riječi "killing", "kill" i "killed" ustvari upućuju na isti pojam – "ubijanje", može se reći da su one među najzastupljenijim riječima (četiri pojavljivanja). Učestalost ovih riječi, uz dodatnu analizu sadržaja, upućuje na osobu koja je zaokupljena sobom i koja iz ubistava crpi lični užitek (to je izraženo riječima: "the most thrilling experience"). Ovaj užitek je, po

⁴ Dešifrirana verzija ovog materijala dostupna je na web-stranici: <http://www.zodiacciphers.com/complete-408-cipher.html>. Materijal su dešifrirali srednjoškolski nastavnici Donald G. Harden i Bettye J. Harden, 1969. godine.

“Zodijaku”, bolji nego doživljavanje orgazma prilikom seksa sa djevojkom (“it is even better than getting your rocks off with a girl”).

Pored toga, počinitelj govori (piše) o čovjeku kao o najopasnijoj životinji (“man is the most dangerous animal of all”). U ovom dijelu teksta ispoljava i predatorske sklonosti, za koje vjerovatno smatra da su urođene i dio cijele ljudske vrste. Po njemu je zanimljivije ubijati ljude, nego životinje. Evolucijski gledano, ovdje je riječ o preživljavanju najjačih i najsposobnijih, i to u najsurovijem, atavističkom smislu. “Zodijak” piše: “To kill *something* gives me the most thrilling experience...” Riječ “something” (“nešto”) naročito upada u oči. Počinitelj nije napisao “somebody” (“nekoga”). Dakle, za njega su ljudi nešto poput neživih objekata, iz čega se može zaključiti da je za “Zodijaka” karakteristična dehumanizacija. Također, identitet žrtava nije bitan, koliko je bitan “ulov” sam po sebi. “Ulov”, u “Zodijakovom” slučaju podrazumijeva i ljude i životinje koje je ranio ili ubio. Međutim, samim tim što nije utvrđeno da je počinitelj uzimao nešto što pripada njegovim žrtvama (nakit, odjeća, dokumenta, dio tijela i slično), može se zaključiti da su njegove “krvave hajke” demonstracija slobode, moći i nagona za ubijanjem. On je pokazivao svijetu šta je sve sposoban uraditi, u različitim situacijama, bez obzira na tip žrtve i lokaciju zločina. Dakle, riječ je o pokazivanju sile i kompleksu superiornosti, neovisno o uslovima koji ga zadese na “terenu”.

U slučaju šifriranog teksta od 340 znakova(8. 11. 1969)⁵, riječ je o 63 različita simbola. Najčešći simbol je “+” (pojavljuje se 24 puta), potom “B” (12 puta), pa ulijevo okrenuto slovo “P” (11 puta). Jedan dio simbola se razlikuje u odnosu na dokument sa 408 znakova. Jedna od hipoteza može biti da je i ovdje ukupna frekvencija slova “e” bila jednaka ukupnom broju različitih simbola korištenih za enkripciju teksta. Isto tako, može se pretpostaviti da je “Zodijak” slijedio bar približnu zakonitost pojavljivanja svakog od slova u engleskom jeziku. Kako je u slučaju dokumenta od 408 znakova primijećeno da su (namjerno ili slučajno) pravljene izvjesne greške u enkripciji, očekuje se da ih bude i u ovom, još nedešifriranom dokumentu.

Oni simboli u Zodijakovim šifriranim tekstovima, koji nisu dio engleskog alfabeta su znakovi rotirani u jednom ili više smjerova. Primjeri su: i > ^ <. Sposobnost mentalnog predočavanja predmeta i odnosa među njima, te sposobnost za mentalne manipulacije (npr. rotiranje) nad ovim objektima spadaju u tzv. specijalni (S) faktor inteligencije. Osmišljavanje simbola čije se varijacije temelje na rotaciji, odnosno drugačijem položaju u prostoru, vjerovatno je olakšano Zodijakovom visokom prostornom inteligencijom.

Sveukupno uzevši, “Zodijak” je u svojim pismima želio zavarati istražne organe, navodeći ih da pomisle kako ovaj počinitelj ima drugačiji sociodemografski

⁵ Ova šifrirana poruka dostupna je na web-stranici: http://zodiackillerciphers.com/wiki/index.php?title=Unsolved_340-character_cipher.

profil nego što je to njegov stvarni *background*. Površno iščitavanje njegovih pisama ostavilo bi dojam nedovoljno educirane, mlade osobe, koja može čak biti i imigrant sa lošim poznavanjem engleskog jezika. Ipak, detaljna forenzičko-lingvistička analiza pokazala je da je riječ o suštoj suprotnosti ovom profilu.

7. ZODIJAKOV PROFIL

“Zodijak” je bio osoba muškog spola, što se može zaključiti na osnovu njegovih opisa realnih, konkretnih stvari (sa mjesta zločina) i otvorenih prijetnji koje odaju agresivnost, dominaciju i riješenost da se ono što je planirano sprovede u djelo. Može se pretpostaviti i da je “Zodijak” bio osoba srednjih godina, jer je za ovaj period karakterističan “povoljan” složaj fizičke snage, mentalnih sposobnosti i prihvatljivog stupnja životne mudrosti.

Riječ je o muškarcusa iznadprosječnom generalnom inteligencijom (složeno šifriranje i vještina modifikacije vlastitog jezika). U vezi s tim, imao je visoku verbalnu inteligenciju i bio je načitan. Način opisa izgleda scene, crtanje mape na kojoj je predstavljen plan o postavljanju bombe (u pismu od 9. 11. 1969, gdje je pobrojan i materijal potreban za ovaj poduhvat), te precizno navođenje određenih prostornih udaljenosti ukazuje na visoku spacijalnu (prostornu) inteligenciju. Ova osoba je bila vješta i u praktičnim, konkretnim stvarima, odnosno manuelnim poslovima (zorno opisivanje načina na koje su izvršena neka ubistva, u smislu isticanja tehničkih detalja; opisi sakrivanja fizičkih, opipljivih tragova itd.).

Pominjanje raja, zagrobnog života i ponovnog rođenja može ukazivati na religioznu osobu, ali i osobu sa izraženim fantazijama koje se mogu graničiti sa psihotičnošću. Kada je riječ o ličnosti, “Zodijak” ima visoko mišljenje o sebi, tj. za njega je karakterističan visok stupanj samopoštovanja. Međutim, moguće je da zapravo ima vrlo nisko samopoštovanje, koje kompenzuje ubistvima i publicitetom (preuzimanjem uloge Boga, odnosno nekoga ko je jako moćan i dominantan i/ili poznate ličnosti sa novinskih naslovnica), i to na način da, usljed doživljene satisfakcije, bude ponosan na sebe i cijeni svoj lik i djelo više nego prije. U svakom slučaju, iz njegovih pisama je vidljivo da komunicira u skladu sa svojim kompleksom superiornosti. Ovaj kompleks u svojoj osnovi ima osjećaj inferiornosti, koji je izraženom potrebom i nastojanjem za priznanjem, odobravanjem, nametanjem i kompeticijom s drugima prerastao u svoju suprotnost (tj. kompleks superiornosti). Otuda i osjećaj onipotentnosti, te sadističke tendencije.

Mržnja prema organima gonjenja (“blue pigs”, kako ih naziva u svom pismu pristiglom 9. 11. 1969. godine) ukazuje na oštro protivljenje zakonu i pravdi, koja u većini slučajeva radi u korist društvene zajednice. Na ovaj način, “Zodijak” ispoljava antisocijalne tendencije. Otac, po francuskom psihoanalitičaru Jacquesu

Lacanu, ima simboličku funkciju autoriteta i personifikacija je zakona i pravila (npr. Žerjav, 2010; 214), te se može pretpostaviti da "Zodijak" protestuje protiv oca koji ga je ograničavao i sprečavao da, tokom odrastanja, ispolji pravog, istinskog sebe.

"Zodijak" je mješoviti tip serijskog ubice, zato što je sklon namjerno zatirati tragove koji upućuju na njega (organizirani tip) i zato što nije ubijao jasno definiran profil žrtve, nego vjerovatno one osobe na koje naiđe (neorganizirani tip). Zapravo, on je odlazio da izvrši svoj "zadatak" sa namjerom da nekoga ubije, ali nije bilo mnogo važno koga će tačno ubiti.

8. ZAVRŠNA RAZMATRANJA

Ovaj rad pruža uvid u proces i rezultat forenzičko-lingvističke i psihološke analize počinitelja koji je označen kao neidentificirani serijski ubica. Forenzička lingvistika i psihološko profiliranje su pristupi kojima se pridaje pažnja posljednjih par decenija, te su korisne za reviziju saznanja o starijim, nerazjašnjenim slučajevima, kakav je slučaj "Zodijaka".

Međutim, uvijek treba imati na umu da se nedvosmisleni zaključci mogu donositi jedino ako se saznanja dobivena ovim pristupima kombinuju sa saznanjima pribavljenim drugim, značajno objektivnijim forenzičkim tehnikama. Najbolji pristup jeste konsultirati više stručnjaka u oblasti lingvistike, psihologije i psihijatrije, te sličnosti među njihovim izvještajima komparirati sa nalazima ostalih tehnika korištenih u okviru forenzičke istrage.

Psihološki i lingvistički profil počinitelja mogu biti ideja vodilja u istrazi, ali prvenstveno trebaju biti smatrani skupom logičnih, povezanih hipoteza koje su kasnije podložne revizijama, usljed pristizanja i otkrivanja novih dokaza i tragova.

9. LITERATURA

1. Alison, L., Goodwill, A., Almond, L., van den Heuvel, C. i Winter, J. (2010). Pragmatic solutions to offender profiling and behavioural investigative advice. *Legal and Criminological Psychology*, 15, 115-132.
2. Azar, B. S. (1992). *Fundamentals of English grammar*(2. izd.). New York: Longman.
3. Cacan, A. (2010). Geografsko profiliranje počinitelja u kriminalističkoj istrazi serijskih krivičnih djela. *Časopis za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije*, 10(3-4), 155-173.

4. Canter, D. V., Alison, L. J., Alison, E. i Wentink, N. (2004). The organized/disorganized typology of serial murder. *Psychology, Public Policy, and Law*, 10(3), 293-320.
5. Claus, C. i Lidberg, L. (1999). Serial murder as a Schahriar syndrome. *Journal of Forensic Psychiatry*, 10(2), 427-435.
6. Douglas, J. E., Burgess, A. W., Burgess, A. G. i Ressler, R. K. (2006). *Crime classification manual: A standard system for investigating and classifying violent crimes* (2. izd.). San Francisco, CA: Josey-Bass (A Wiley Imprint).
7. Fouché, P., Nel, H. i Naidoo, P. (2015). The Dracula killer: Apsychobiographical illustration of the Schahriar syndrome model for serial murder. *Journal of Psychology in Africa*, 25(5), 419-428.
8. Georgiou, G. (2012). Language struggle and power abuse through diglossia in a murder trial. U S. Tomblin, N. MacLeod, R. Sousa-Silva i M. Coulthard (ur.), *Proceedings of The International Association of Forensic Linguists' Tenth Biennial Conference* (pp. 10-20). Birmingham, UK: Centre for Forensic Linguistics.
9. Katnić-Bakaršić, M. (1999). *Lingvistička stilistika*. Budimpešta: Open Society Institute. Dostupno na: <http://rss.archives.ceu.hu/archive/00001017/01/18.pdf>
10. Leonard, R. A. (2006). Forensic linguistics: Applying the scientific principles of language analysis to issues of the law. *International Journal of the Humanities*, 3 (7), 65-70.
11. Melnick, J. i Roos, S. (2007). The myth of closure. *Gestalt Review*, 11(2), 90-107.
12. Morton, Robert J. (ur.). (2005). *Serial murder: Multi-disciplinary perspectives for investigators*. Federal Bureau of Investigation, U.S. Department of Justice. Dostupno na: file:///C:/Users/user/Downloads/serial_murder.pdf.
13. Mulac, A. i Lundell, T. L. (1994). Effects of gender-linked language differences in adults' written discourse: Multivariate tests of language effects. *Language and Communication*, 14(3), 299-309.
14. Newman, M. L., Groom, C. J., Handelman, L.D. i Pennebaker, J. W. (2008). Gender differences in language use: An Analysis of 14,000 text samples. *Discourse Processes* 45(3), 211-236.
15. Picornell, I. (2012). The rake's progress: linguistic strategies for deception. U S. Tomblin, N. MacLeod, R. Sousa-Silva i M. Coulthard (ur.), *Proceedings of The International Association of Forensic Linguists' Tenth Biennial Conference* (pp. 153-168). Birmingham, UK: Centre for Forensic Linguistics.

16. Repišti, S. (2010). Sadizam i mazohizam ili sadomazohizam: Konceptualna i empirijska razmatranja. *Antropologija*, 10(3), 73-97.
17. Romaine, S. (2003). Variation in language and gender. U J. Holmes i M. Meyerhoff (ur.), *The handbook of language and gender* (pp. 98-118). Maiden, MA: Blackwell Publishing.
18. Rossmo, K. (1995). Place, space, and police investigations: Hunting serial violent criminals. U D. Weisburd & J. E. Eck. (ur.), *Crime and Place*(pp. 217-235). Washington, DC: PERF.
19. Tomblin, S. (2012). Investigating formulaic language as a marker of authorship. U S. Tomblin, N. MacLeod, R. Sousa-Silva i M. Coulthard (ur.), *Proceedings of The International Association of Forensic Linguists' Tenth Biennial Conference* (pp. 177-191). Birmingham, UK: Centre for Forensic Linguistics.
20. Žerjav, A. (2010). Oedipus and the paternal metaphor. *Filozofski vestnik*, 31(2), 205-216.

A CASE STUDY OF THE ZODIAC LETTERS BASED ON FORENSIC LINGUISTICS AND PSYCHOLOGY

Abstract

Serial killings and their perpetrators are an inexhaustible source of inspiration for professionals in the field of criminology, justice and psychology/psychiatry as well as the broad masses. According to the most famous (FBI) classification, there are organized and disorganized serial killers. Additionally, it is possible that perpetrators of such crimes could be characterized as the mixed type. Features and behavioral patterns of serial killers can be viewed from the angle of the constellation that comprises five features/tendencies: omnipotence, sadistic fantasy, ritual performance, dehumanization, and symbiotic merger. The aim of this paper is to offer a valid profile of a serial killer known as the "Zodiac", based on his forensically relevant letters that he sent to newspaper editors. To this end, the current knowledge and insights related to forensic linguistics and psychology were used for this purpose. It was found that the offender could be a middle-aged man, with above-average intellectual abilities, for whom a high level of narcissism and manipulation are typical. In addition, the "Zodiac" is probably highly educated, well-read person, who is skillful in menial jobs, as well. It is possible that this person is single as well as that he had a strict father, who made his normal maturation into an adult difficult.

Key words: *serial killers, Zodiac, forensic linguistics, psychological profiling, content analysis*